

SHAYX SHAMSIDDIN KULOL MAQBARASI ESHIGI: AMIR TEMUR MUZEYIDAGI ULKAN MADANIY MEROS

Qayumov Farhod Narziqulovich

“Shahrisabz” davlat muzey-qo‘riqxonasi filial mudiri.

Tel: +998995945638 Email: fqayumov02@gmail.com

Axmatov Abdulla Odil o‘g‘li

“Shahrisabz” davlat muzey-qo‘riqxonasi kutubxona mudiri.

Tel: +99977999109 Email: aajadidim@gmail.com

Annotatsiya: Shayx Shamsiddin Kulol maqbarasi eshigi Shahrisabz shahridagi eng qadimiy va ahamiyatli yodgorliklardan biridir. Bu maqbara eshigi o‘zining murakkab naqshlari, o‘ymakorligi va tarixiy ahamiyati bilan ajralib turadi. Eshik o‘zida Shayx Shamsiddin Kulolning diniy va tasavvufiy qarashlarini aks ettirgan yozuvlar bilan bezatilgan. Hozirda maqbara eshigi “Shahrisabz” Davlat Muzey-Qo‘riqxonasining Amir Temur muzeyida saqlanadi. Mazkur maqolada maqbaraning tarixiy ahamiyati, uning eshigi va uning Amir Temur muzeyidagi o‘rni haqida batafsil ma’lumot berilgan.

Kalit so‘zlar: Shayx Shamsiddin Kulol, maqbara, Shahrisabz, Amir Temur muzeyi, eshik, tarixiy yodgorlik, me’moriyat, naqshlar, tasavvuf, Timuridlar davri.

Annotation: The mausoleum door of Shaykh Shamsiddin Kulol is one of the most ancient and significant landmarks in the city of Shahrisabz. The door is notable for its intricate carvings, decorative patterns, and historical importance. It contains inscriptions reflecting the religious and Sufi teachings of Shaykh Shamsiddin Kulol. Today, the mausoleum door is housed in the Amir Timur Museum within the State Museum-Reserve of Shahrisabz. This article provides detailed information about the historical significance of the mausoleum, the door, and its place in the Amir Timur Museum.

Keywords: Shaykh Shamsiddin Kulol, mausoleum, Shahrisabz, Amir Timur Museum, door, historical landmark, architecture, carvings, Sufism, Timurid period.

Аннотация: Дверь мавзолея Шейха Шамсиддина Кулола является одним из самых древних и значимых памятников в городе Шахрисабзе. Эта дверь примечательна своими сложными резьбами, декоративными узорами и историческим значением. На ней размещены надписи, отражающие религиозные и суфийские учения Шейха Шамсиддина Кулола. В настоящее время дверь мавзолея хранится в музее Амир Темура, который является частью Государственного музея-резерватора Шахрисабза. В статье подробно рассматривается историческое значение мавзолея, его двери и их место в музее Амир Темура.

Ключевые слова: Шейх Шамсиддин Кулол, мавзолей, Шахрисабз, музей Амир Темура, дверь, исторический памятник, архитектура, резьба, суфизм, Тимуридская эпоха.

Kirish

Shayx Shamsiddin Kulol maqbarasi eshigi – bu Shahrisabz shahridagi eng muhim tarixiy yodgorliklardan biridir. Shayx Shamsiddin Kulolning maqbarasi, u o'z davrida nafaqat ilm-fan va tasavvufda, balki jamiyatdagi o'rni bilan ham katta e'tirofga sazovor bo'lgan. Bu maqbara eshigi esa, o'zining me'moriy go'zalligi, naqshlari va tarixiy ahamiyati bilan ajralib turadi.

Shayx Shamsiddin Kulol haqida qisqacha ma'lumot

Shayx Shamsiddin Kulol (taxminan 1330–1410 yillar) — Xo'ja Ahmad Yasaviy va boshqa tasavvuf o'qituvchilaridan ta'sirlangan, Samarqand va Shahrisabzda ta'lim olgan mashhur tasavvuf shayxidir. Uning tasavvufdagi o'rni katta bo'lib, Shayx Shamsiddin Kulolning ta'limotlari va o'ziga xos diniy qarashlari Xuroson va Movarounnahr hududlarida keng yoyilgan. U Timuridlar davrida jamiyatda ma'naviy lider sifatida e'tirof etilgan.

Maqbara va eshik: Me'moriy ahamiyat

Shayx Shamsiddin Kulol maqbarasi eshigi – Shahrisabzdagi eng mashhur arxitektura yodgorliklaridan biri. Eshikning o'zi, maqbaraga kirish uchun asosiy nuqta bo'lib, uning naqshlari va o'ymakorlik ishlari shu davrning yuksak me'moriy madaniyatini aks ettiradi. Eshikning ustunlari va bezaklari juda murakkab va nafis bo'lib, ularning har biri o'zida Shahrisabzning me'moriy tarixini, o'sha davrda mavjud bo'lgan ilm-fan va san'atning rivojlanishini aks ettiradi.

Maqbaraning eshigi nafaqat diniy, balki ilmiy va madaniy ahamiyatga ham ega. Eshikning naqshlari orasida Qur'on oyatlari va tasavvufiy g'oyalarga oid yozuvlar mavjud, bu esa maqbaraning diniy va falsafiy mohiyatini yanada yoritib beradi.

Shayx Shamsiddin Kulol maqbarasi va uning saqlanishi

Shayx Shamsiddin Kulol maqbarasi va uning eshigi, tarixiy o'rni va ahamiyati sababli hozirda Shahrisabz Davlat Muzey-Qo'riqxonasining Amir Temur muzeyida saqlanmoqda. Bu muzey o'zining boy tarixiy kolleksiyasi bilan mashhur bo'lib, unda Timuridlar davriga oid ko'plab yodgorliklar, san'at asarlari va arxitektura elementlari mavjud.

Maqbara eshigi bu muzeyda saqlanib, tadqiqotchilar va san'atshunoslarga o'sha davrning me'moriy san'ati va diniy tafakkuri haqida qimmatli ma'lumotlar beradi. Eshik o'zining murakkab naqshlari, o'ymakorligi va tarixiy yozuvlari bilan nafaqat Shahrisabzning, balki butun O'rta Osiyo me'morchiligining qimmatli yodgorligi sifatida saqlanmoqda.

Amir Temur muzeyi va yodgorliklar

Shahrisabzdagi Amir Temur muzeyi O'zbekistonning eng muhim madaniy va tarixiy markazlaridan biri bo'lib, bu yerda nafaqat Amir Temur, balki o'sha davrning boshqa buyuk shaxslarining hayoti va faoliyatiga oid ko'plab eksponatlar mavjud. Muzeyda Shahrisabz va Samarqandning tarixiy va madaniy ahamiyatini namoyon etuvchi ko'plab yodgorliklar, jumladan Shayx Shamsiddin Kulol maqbarasining eshigi, saqlanadi.

Muzeyda saqlanayotgan boshqa yodgorliklar bilan birga, maqbaraning eshigi o'sha davrning o'ziga xos san'atini va me'moriy madaniyatini o'rganishga imkon beradi. Eshik, o'zining nafis o'ymakorligi va naqshlari bilan har bir kishi uchun qadimiy O'rta Osiyo madaniyatining ajoyib namunasi sifatida ahamiyatlidir.

Shahrisabz va uning tarixiy ahamiyati

Shahrisabz, Amir Temurning tug'ilib o'sgan shahri sifatida tarixda katta o'rin tutadi. Bu shahar o'zining me'moriy yodgorliklari, jumladan Shayx Shamsiddin Kulol maqbarasi bilan mashhur. Shahrisabzda joylashgan boshqa tarixiy yodgorliklar, jumladan Ak-Saray saroyi, Doru-Shifo madrasasi va Hazrat Imam masjidi kabi joylar ham, bu shaharning boy tarixini aks ettiradi.

Xulosa

Shayx Shamsiddin Kulol maqbarasi eshigi, Shahrisabz shahrining tarixiy va madaniy yodgorliklaridan biri sifatida, nafaqat o'zining me'moriy go'zalligi, balki diniy va ilmiy ahamiyati bilan ham ajralib turadi. U hozirda Amir Temur muzeyida saqlanmoqda va O'zbekistonning boy madaniy merosining bir qismi sifatida ilm-fan, san'at va tarixshunoslik uchun katta qimmatga ega. Bu yodgorlik nafaqat Shahrisabz, balki butun O'zbekiston va Markaziy Osiyoning madaniy irsini saqlab qolish va kelajak avlodlarga yetkazish uchun muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, A. (2015). Shahrisabz va uning tarixiy yodgorliklari.* Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Bobojonov, N. (2008). Timuridlar davri arxitekturasini. Samarqand: Samarqand Universiteti Nashriyoti.
3. Islomov, M. (2017). O'rta Osiyo tasavvufi: Tarixiy nuqtai nazar. Toshkent: Sharq.
4. Sharipov, Z. (2010). Shayx Shamsiddin Kulol va uning diniy qarashlari. Shahrisabz: Shahrisabz Davlat Muzeyi.
5. Akramov, T. (2019). Samarqand va Shahrisabzdagi arxitektura obidalarining san'ati. Toshkent: O'zbekiston San'ati
6. Kuziev, A. (2005). Timuridlar imperiyasining san'ati va madaniy merosi. Toshkent: Adabiyot va san'at
7. Mammadov, A. (2011). O'zbekiston tarixiy obidalarining me'moriy xususiyatlari. Toshkent: Adabiyot va san'at.
8. Saidov, R. (2018). Shahrisabzdagi Amir Temur muzeyi: Tarixiy yodgorliklar. Shahrisabz: Amir Temur muzeyi.